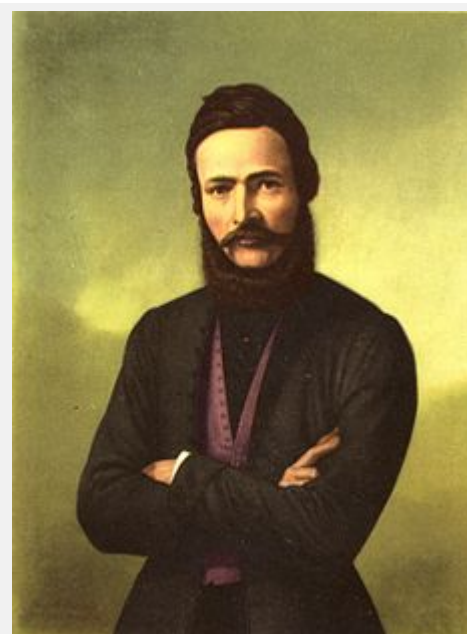

(1. časť)

PhDr. Vladimír Matula, DrSc.

V svetonázore Ľudovíta Štúra i v celej jeho mnohostrannej národnobuditeľskej činnosti mimoriadne významné miesto zaujíma myšlienka slovanskej vzájomnosti - idea etnicko-kultúrnej jednoty všetkých slovanských národov a program ich aktívnej spolupráce v spoločnom národnooslobodzovacom boji. Bola prameňom jeho historického optimizmu, jeho viery v šťastnejšiu budúcnosť svojho sociálne i politicky utláčaného národa v nových politických pomeroch, v ktorých slovanským národom pripadne dôstojná a významná úloha. Stala sa neoddeliteľnou súčasťou jeho filozoficko-historických a spoločensko-politických názorov, základom celého národnoemancipačného programu i všetkých aktivít ním vedenej mladej generácie národne uvedomelej inteligencie, zameraných na jeho uskutočňovanie.

Portrét Ľudovíta Štúra [2]

Myšlienka jednoty a solidarity slovanských národov bola vôbec dominantnou črtou celého, historicky veľmi významného procesu národného obrodovania Slovákov, ale aj ostatných slovanských národov. Jej korene siahajú u nás do 17. a 18. storočia, do takzvaného predobrodeneckého obdobia, keď sa začali utvárať **predstavy a názory o príslušnosti Slovákov k veľkému slovanskému etnickému celku (natio Slavica)**, vyzdvihovala sa jeho mohutnosť, geografická rozľahlosť i slávna minulosť a bohaté kultúrne tradície, najmä cyrilo-metodská duchovná a kultúrna misia na Veľkú Moravu v 9. storočí a vznik slovanského písomníctva. Týmito názormi sú preniknuté historické práce a národné obrany slovenských vzdelancov tých čias, ktoré boli odpoveďou na silnejúce snahy príslušníkov maďarských vládnych tried upierať slovenskej šľachte a meštianstvu ako príslušníkom podmaneného národa v Uhorsku rovnaké práva a slobody ako Maďarom.

Myšlienka slovanskej vzájomnosti sa s novou silou a v novej kvalite začala prejavovať v 20-tych a 30-tych rokoch 19. storočia. Súviselo to nielen s ďalším rastom nacionalistických pretenzií mladej nemeckej buržoázie a maďarskej šľachty na upevnenie svojej nadvlády nad slovanskými národmi, proti ktorým **myšlienka slovanskej jednoty a solidarity hrala pri ich celkovej politickej slabosti dôležitú obrannú a mobilizačnú úlohu, ale aj s existenciou a rastom medzinárodnej autority mocného slovanského štátu - Ruska**, na ktoré s nádejami hľadeli neslobodné slovanské národy ako na svoju prirodzenú záštitu pred násilnou asimiláciou a postupným zánikom. Rozvoj slovanskej idey významne napomáhala aj bohatá vedecká činnosť v oblasti slavistiky, kde si veľké zásluhy získal aj slovenský učenec **Pavel Jozef Šafárik** a podporu i povzbudenie formujúca sa slovanská ideológia našla aj v humanistickej historicko-filozofickej koncepcii veľkého nemeckého filozofa Johanna Gottfrieda Herdera, predovšetkým v jeho **vysokom hodnotení mierumilovných slovanských národov a presvedčení o ich šťastnejšej slobodnej a veľkej budúcnosti**. Všetky spomínané skutočnosti sa v plnej miere odzrkadlili na všestranne rozpracovanom učení o slovanskej vzájomnosti v básnickom a vedecko-publicistickom diele **Jána Kollára**.

Kollárova slovanská vzájomnosť je prvou ucelenou teoretickou koncepciou slovanského spoločenstva

a konkrétnym programom **rozvíjania duchovnej jednoty slovanských národov**. Jej jadrom je jeho **poňatie Slovanstva ako jednotného etnicko-kultúrneho celku** – slovanského národa, ktorý obýva 15 krajín a počíta vyše 50 miliónov duší (údaj je z r. 1822) a ktorý sa delí na štyri základné kmene s vlastnými jazykmi: ruský, poľský, ilýrsky a česko-slovenský. Pokiaľ ide o historickú tendenciu rozvoja tohto slovanského nadnárodného celku, **Kollár veril v postupný zánik kmeňových rozdielov a bol presvedčený, že časom z neho vznikne skutočný spoločný a mohutný slovanský národ**. Bol to však čisto subjektívny a iluzórny názor autora slávnej básnickej epopeje Slávy dcéra, pretože v historickom vývoji neslobodných národov sa v tom čase už naplno uplatňovala ani nie tak tendencia k integrácii, ktorá je vlastná rozvíjajúcemu sa kapitalizmu, ako jemu rovnako vlastná druhá tendencie formovanie novodobých národov a ich boj za svoju národnú emancipáciu. Neskôr, v polovici 30. rokov 19. stor. v rozprave “O literárnej vzájomnosti medzi rozličnými kmeňmi a nárečiami slovanského národa”, ktorá vyšla postupne aj v ďalších slovanských jazykoch i po nemecky a preslávila svojho autora v celom slovanskom svete, už v značnej miere koriguje svoje iluzórne predstavy o zanikani kmeňových osobitností a sústreďuje sa na načrtnutie programu slovanskej kultúrnej vzájomnosti a spôsobov na jej uskutočňovanie, ako **najspoľahlivejšieho prostriedku na záchranu slovanského celku pred jeho ďalším drobením, na upevnenie a rozvíjanie jeho jednoty**. Tento program sa stal mocným impulzom pre zintenzívnenie národného života Slovanov, pre rozvoj ich vlastnej národnej kultúry i pre širokú výmeru kultúrnych hodnôt, vzájomné poznávanie a zbližovanie slovanských národov. Zdôrazňovanie literárno-kultúrneho charakteru a apolitickosti v Kollárovej koncepcii slovanskej vzájomnosti bolo úprimné, i keď bolo vo veľkej miere vyvolané neustálym podozrievaním i priamymi obvineniami jej autora a prívržencov z vlastizradného panslavizmu, v čom sa doslova pretekala nemecká i maďarská politická publicistika.

Práve v čase, keď Ján Kollár vydával svoju rozpravu o slovanskej vzájomnosti, na Slovensku nastupovala už nová, mladá generácia slovenskej inteligencie ľudového pôvodu na čele s Ľudovítom Štúrom, ktorá postupne prebrala úlohu ideológa a organizátora slovenského národnoemancipačného hnutia. Aj samo toto hnutie prechádza do svojej novej, vyššej fázy, podmienenej ďalším prehĺbením krízy feudálneho systému v Uhorsku i celej habsburskej monarchii, rozvojom kapitalizmu a jeho dôsledkami v celej štruktúre spoločenských vzťahov v pomaly sa rodiacej novej buržoáznej spoločnosti. Tieto zmeny sprevádzalo zosilnenie národnostného útlaku, prejavom čoho boli nové tvrdé maďarizačné zákony uhorského snemu z rokov 1832-1836, ale aj dozrievajúca celoeurópska revolučná situácia po francúzskej júlovej revolúcii r. 1830 a poľskom povstaní r. 1830-1831, rozvoj demokratických a národnooslobodzovacích ideí, ktoré stále viac prenikali aj do slovenského prostredia, kde nachádzali úrodnú pôdu najmä v mysliach študujúcej mládeže.

Mladí synovia Slovenska, ako sa sami identifikovali a verejne predstavili, vedení Ľudovítom Štúrom, si z diela svojich predchodcov, predovšetkým učenca-slavistu Pavla Jozefa Šafárika, básnikov Jána Kollára a Jána Hollého s nadšením osvojili ideu slovanskej vzájomnosti. V svojej študentskej Spoločnosti česko-slovanskej na bratislavskom evanjelickom lýceu sa usilovne učili slovanské jazyky, študovali históriu a súčasný život slovanských národov, čítali a rozoberali vrcholné diela slovanských literatúr, sústavne sledovali slovanské noviny a časopisy, do ktorých aj sami prispievali, dopisovali si s významnými slovanskými kultúrnymi a politickými činiteľmi, národnými spoločnosťami a inštitúciami, vymieňali si informácie o úspechoch v rozvoji národného života a vzájomne sa povzbudzovali v národných aktivitách. Podnikali aj cesty do susedných slovanských krajín a využívali každú príležitosť na stretnutia s predstaviteľmi bratských slovanských národov, ktorých vítali v svojom kruhu ako najdrahších hostí. Osobitné miesto v tejto mnohostrannej činnosti mladých, národne prebudených entuziastov zaujímali **prednášky ich učiteľa Ľudovíta Štúra o histórii a literatúre slovanských národov i besedy o slávnych dejoch Slovanov v ich hrdinskej minulosti, o ich neradostnej prítomnosti, ale najmä o ich úlohe v nádejnej šťastnejšej budúcnosti**, ktorá bude uskutočnením ich dejinného poslania v duchu slobody a ľudskosti. Neskôr jeden z jeho žiakov napísal: “Štúr nám bol okno, cez ktoré sme s pýchou hľadeli na celé Slovanstvo a jeho úlohu v dejinách.” Kontakty a spolupráca so všetkými slovanskými národmi,

ktoré štúrovská generácia v duchu Kollárovhov vzájomnostného programu rozvila do predtým nebývalých rozmerov a foriem, zohrali dôležitú úlohu v slovenskom národnom hnutí i v spoločenskom a politickom živote ostatných slovanských národov. Veľmi pozitívne sa prejavili v oblasti vedy (slavistiky) literatúry a vôbec v celej kultúrnej sfére, kde významne prispeli k tomu, že naša národná kultúra nestratila kontakt s kultúrou ostatných slovanských národov, upevnili jej demokratický charakter a pomohli rozvíjať jej národnú špecifickosť.

Ludovít Štúr a jeho stúpenci v duchu svojich radikálno demokratických spoločensko-politických názorov uvedomelo prekonávali programovú apolitickosť Kollárovej slovanskej koncepcie a **slovanskú ideu čoraz viac chápali ako nástroj národnoemancipačného zápasu Slovákov i ostatných slovanských národov**. Im pripadla aj veľká historická úloha uviesť do súladu **ideu slovanskej jednoty**, ku ktorej sa nikdy neprestali hlásiť, so silnejúcim slovenským národným povedomím. Jeho výrazom bola už na konci 18. storočia **prvá kodifikácia slovenského spisovného jazyka Antonom Bernolákom** na základe kultúrnej západnej slovenčiny. Tento jazyk prijala a uviedla do literatúry katolícka časť slovenskej národne uvedomelej inteligencie, okrem iných aj "slovenský Homér" Ján Hollý. Slovenská evanjelická inteligencia, ku ktorej patrili Šafárik, Kollár i Štúr, naďalej používala slovenský variant biblickej češtiny, a to nielen v bohoslužbe, ale aj v spoločenskom styku a literatúre. Ludovít Štúr a jeho spolupracovníci si spočiatku osvojili aj Kollárovu štvorkmeňovú štruktúru slovanského celku jeho spoločným česko-slovenským kmeňom, no veľmi skoro si začali uvedomovať túto ideologickú a jazykovú dvojkoľajnosť ako vážnu prekážku pre dosiahnutie národnej jednoty, nevyhnutnej pre ďalší rozvoj a úspech slovenského národnoemancipačného hnutia. Preto sa v r. 1843 rozhodli pre prijatie nového celonárodného slovenského spisovného jazyka na báze strednej slovenčiny a jeho uvedenie do literatúry a života slovenskej spoločnosti. V presvedčivom teoretickom zdôvodnení tohto historického kroku **Ludovít Štúr položil základy modernej národnej ideológie Slovákov ako svojbytného slovanského národa**. Súčasne v duchu revolučno-demokratickej požiadavky práva národov na sebaurčenie po novom vyriešil aj zásadnú otázku vzájomných vzťahov všetkých slovanských národov medzi sebou i k spoločnému nadnárodnému slovanskému celku. Ako vyznávač Heglovej filozofie dejín urobil tak tvorivým aplikovaním jeho dialektickej teórie celku a častí. **Podľa nej sa mu pomyselný slovanský národ javí ako jeden celok, ale jeden v rozmanitých častiach, ktoré ho nielen neoslabujú, ale sú naopak zárukou vyšších kvalít tohto celku.** "Život slovenský, - dôvodil Štúr, - má byť súčasne slovanský, inakšie sa od svojej pravdy odtrhne. Kmene nie sú všeobecnosťou, ale čiastočnosťou, tak ako je celosť národná iba čiastkou v pomere k celosti všeludskej".

Ludovít Štúr chápal svoju novú koncepciu Slovanstva ako ďalšie rozvitie Kollárovej idey slovanskej vzájomnosti. No svojím celkom novým riešením otázky štruktúry Slovanstva ako vyššieho celku suverénnych a rovnoprávných slovanských národov je to koncepcia nielen kvantitatívne, ale aj kvalitatívne celkom nová, progresívna, ktorá zodpovedala oveľa adekvátnejšie ďalšiemu histórie kému rozvoju Slovákov i ostatných slovanských národov a ich vzájomných vzťahov. V budúcej relácii (resp. v niektorej z našich budúcich relácií) si pohovoríme o slovanskej politike Ludovíta Štúra v revolúcii rokov 1848-1849 a o hľadaní novej koncepcie národnooslobodzovacieho boja slovanských národov po jej potlačení, ktoré našlo výraz v jeho spise "Slovanstvo a svet budúcnosti". [1]

Použité zdroje informácií

1. <http://www.stur.sk/prispevky/vzajomnost1.htm>
2. Autor fotky: Jozef Božetech Klemens - http://www.snk.sk/swift_data/source/alu/stur/foto1/fotka0002.jpg, Volné dílo, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=513281>

Související stránky

[Samova ríša a „franský“ kupec Samo](#)

[Veľká Država Rasy Svetla čistého](#)

[Projekt Sväte Rasy na Midgard-Zemi a jeho narušení](#)
[História Slovanov - PhDr. Viktor Timura, Csc.](#)
[Velesova Kniha a její současné objevení](#)

Sdílet